

SOHAGA OID LUG’ATLAR VA ULARNING TURLARI

Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

*Filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent,
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
dilyuldasheva83@gmail.com*

Xudoyberdiyeva Sarvinoz islom qizi

*“Buxgalteriya hisobi va menejment” fakulteti talabasi,
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti
sarvinozxudoyberdiyeva16062@gmail.com*

Annotatsiya: *Lug'at turli sohalarda hal qiluvchi rol o'ynaydi va mutaxassislariga murakkab g'oyalarni aniqlik bilan yetkazishda yordam beradigan maxsus til bo'lib xizmat qiladi. Ushbu maqolada tilshunoslik va lug'atshunoslik sohasidagi dolzarb yo'nalishlardan biri bo'lgan sohaviy lug'atlar va ularning turlari, shuningdek, buxgalteriya hisobi, iqtisod, texnologiya va tibbiyot kabi sohalar bilan bog'liq turli xil lug'atlar, maxsus atamalar va ulardan foydalanishni qo'llab-quvvatlaydigan lug'atlarning ahamiyati haqida batafsil ma'lumot beriladi.*

Kalit so'zlar: *Lug'at, sohaga oid lug'atlar, lug'atshunoslik, terminlar, buxgalteriya hisobi, iqtisod, texnologiya, tibbiyot, maxsus lug'atlar.*

Abstract: *Vocabulary plays a crucial role in various fields and serves as a specialized language that helps professionals convey complex ideas with precision. In this article, one of the current directions in the field of linguistics and lexicology, sectoral dictionaries and their types, as well as various dictionaries, special terms and their details the importance of vocabularies that support usage.*

Keywords: *Vocabulary, industry dictionaries, lexicography, terms, accounting, economics, technology, medicine, specialized dictionaries.*

Аннотация: *Словарный запас играет решающую роль в различных областях и служит специализированным языком, который помогает профессионалам точно передавать сложные идеи. В данной статье рассматриваются одно из современных направлений в области языкознания и лексикологии, отраслевые словари и их виды, а также различные словари, специальные термины и их подробное описание важности словарей, поддерживающих употребление.*

Ключевые слова: *Лексика, отраслевые словари, лексикография, термины, бухгалтерский учет, экономика, технология, медицина, специализированные словари.*

Lug'at – so'z yoki atamalarni tizimli tartibda to'plab, ularning ma'nosini, talaffuzini, yozilishini, tarjimasini yoki boshqa xususiyatlarini izohlab beruvchi manba. Lug'atlar tilni o'rganish va rivojlantirishning asosiy vositasi hisoblanadi. Lug'atlar til va uning

elementlarini standartlashtirish, tushunarli qilish hamda ilmiy, amaliy va madaniy ehtiyojlarni qondirish uchun yaratiladi. Ular so‘zlarning ma’nosini aniq belgilab, ularni o‘rganish va qo‘llashda yordam beradi.

Sohaga oid lug‘atlar ma’lum bir fan, kasb yoki amaliy sohada ishlatiladigan atamalarni bir joyga jamlagan ilmiy manba hisoblanadi. Bu lug‘atlar maxsus ma’lumotlarni yig‘ish, standartlashtirish va fanning barcha tarmoqlarida foydalanishga xizmat qiladi.

Sohaga oid lug‘atlar ilmiy va amaliy faoliyatda katta rol o‘ynaydi. Ular:

- Terminlarning to‘g‘ri qo‘llanilishini ta’minlaydi;
- O‘quv jarayonlarini osonlashtiradi;
- Xalqaro hamkorlikda til to‘siqlarini kamaytiradi;
- Fanning rivojlanishiga xizmat qiladi.

Sohaga oid lug‘atlar yaratishda quyidagi asosiy tamoyillarga rioya qilish muhimdir:

Terminologik aniqlik: Har bir so‘z yoki atama aniq, tushunarli va ilmiy asosda keltirilishi lozim.

Standartlashtirish: Turli mualliflar tomonidan ishlatilayotgan bir xil atamalar uchun yagona izoh berilishi kerak.

Mavzuga moslik: Lug‘at mazmuni soha yoki mavzuga mos bo‘lishi va kerakli ma’lumotni qamrab olishi shart.

Yangilanish: Zamonaviy atamalarni qamrab olish va muntazam yangilanib borish.

Hozirgi tez sur‘atlar bilan rivojlanayotgan dunyoda maxsus lug‘atga bo‘lgan ehtiyoj eng muhim bo‘lib qoldi. Har bir ta’lim sohasi o‘ziga xos tilni ishlab chiqdi, u murakkab tushunchalarni qisqacha ifodalovchi maxsus atamalar bilan to‘ldiriladi. Masalan, buxgalteriya hisobi sohasida “amortizatsiya”, “likvidlik” va “amortizatsiya” kabi atamalar mutaxassislar o‘rtasida aniq muloqot qilish uchun asosiy hisoblanadi. Ushbu atamalarni tushunishga yordam berish uchun “Buxgalteriya lug‘ati” kabi lug‘atlar aniqlik va izchillikni ta’minlovchi ta’riflar va kontekstlarni taklif qiladi.

Xuddi shunday, iqtisod fanining ham o‘ziga xos lug‘atlari mavjud bo‘lib, ular “inflyatsiya”, “YaIM”, “bozor muvozanati” kabi atamalarni o‘z ichiga oladi. Turli manbalar, jumladan “Yangi Palgrave iqtisod lug‘ati” iqtisodiy tahlil, siyosat ishlab chiqish va tadqiqot bilan shug‘ullanuvchilar uchun ma’lumotnoma bo‘lib xizmat qiladi va murakkab muhokamalarni samarali boshqarish uchun zarur vositalarni taqdim etadi.

Texnologiya sohasi, ehtimol, eng tez rivojlanayotgan sohalardan biri bo‘lib, yangi atamalarning doimiy oqimiga olib keladi. “Algoritm”, “blokcheyn” va “bulutli hisoblash” kabi so‘zlar odatiy holga aylangan, ammo tegishli ta’riflarsiz chalkash bo‘lishi mumkin. “Oksford inglizcha lug‘ati” kabi lug‘atlar va maxsus texnik lug‘atlar mutaxassislarga innovatsiyalar va tendentsiyalardan xabardor bo‘lishga yordam beradigan ta’riflarni beradi.

Tibbiyotda lug‘atning ahamiyatini oshirib bo‘lmaydi. Tibbiyot mutaxassislari aniq tashxis va davolanishni ta’minlash uchun aniq terminologiyaga tayanadilar. “Stedmanning tibbiy lug‘ati” kabi manbalardan foydalanish tibbiyot xodimlariga texnik ma’lumotlarni noto‘g‘ri talqin qilmasdan samarali muloqot qilish imkonini beradi. Ushbu

ixtisoslashtirilgan lug‘atlar bebahodir, chunki ular juda ko‘p bilimlarni tushunarli ta’riflarga jamlaydi.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, buxgalteriya hisobi, iqtisod, texnologiya va tibbiyot kabi sohalarida ixtisoslashgan lug‘at mutaxassislar o‘rtasida samarali muloqotni rivojlantirish uchun zarurdir. Lug‘atlar ushbu lug‘atlarni qo‘llab-quvvatlovchi muhim vosita bo‘lib, odamlarga o‘z fanlarining nozik tomonlarini o‘rganishga yordam beradi. Ushbu sohalar rivojlanishda davom etar ekan, ularning lug‘at boyligi ham o‘zgarishlarga moslashish uchun yangilangan resurslar va doimiy o‘rganish zarurligini ta’kidlaydi. To‘g‘ri atamalarni tushunish va ulardan foydalanish orqali mutaxassislar g‘oyalarni yetkazish, hamkorlikni osonlashtirish va o‘z sohalarida innovatsiyalarni rivojlantirish qobiliyatini oshirishlari mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Ismoilov B. “Til va terminologiya”, Toshkent: “O‘zbekiston nashriyoti”, 2019.
2. Rasulov Sh. “Lug‘atshunoslik asoslari”, Samarqand: “Fan va texnologiyalar”, 2020.
3. Xolmurodov A. “Termin va atamalar lug‘atini tuzish usullari”, Andijon: “Ilmiy izlanishlar markazi”, 2021.
4. Milliy Ensiklopediya jamoasi, “Ensiklopedik lug‘atlar nashri”, Toshkent: 2022.
5. Zayniddinov Q. “Terminologik lug‘atlar va ularning ahamiyati”, Buxoro: “Fan va ta’lim”, 2021.
6. Bo‘ronov N. “Zamonaviy lug‘atshunoslik: nazariya va amaliyot”, Toshkent: “Innovatsiya”, 2023.
7. Leksikografiya markazi. “Ilmiy-texnik lug‘atlarni tuzish metodikasi”, Samarqand: 2021.
8. Axmedov J. “Buxgalteriya hisobi terminologik lug‘ati”, Toshkent: “Iqtisodiyot nashriyoti”, 2020.
9. Tursunov I. “Tibbiyot terminlari izohli lug‘ati”, Toshkent: “Tibbiyot va salomatlik”, 2022.
10. Onlayn manbalar: www.terminology.org, www.oxforddictionaries.com